

שמחה ועצב הרב משה שיינפלד

פרשת "חיי שרה" עוסקת בשני נושאים מרכזיים. נושא מעט עצוב – פטירתה של שרה אמנו, ונושא שמח יותר - נישואי יצחק ורבקה.

ב"קו התפר" שבין ההלוויה לנישואין, כותבת התורה את הפסוק הבא: "ואַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְיָמָיו, וְהָשֵׁם בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל" (בראשית כד, א). פסוק זה כורך את העצב בשמחה ואת השמחה בעצב. אברהם הרגיש בכל מצב ממצבי חייו, ולו יהיו אלו שני מצבים הכי קיצונים כמו פטירה ונישואין, שהשם ברך אותו בכל!
אבינו אברהם מלמד את האדם היהודי, ש"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (מסכת ברכות פרק ט), ועל כל המאורעות הקורים אותו עליו לומר: "גם זו לטובה" (תענית כא ע"א).

זו צוואתו של אברהם אבינו – "והשם ברך את אברהם בכל". זו ההרגשה האמורה ללוות את חיי היהודי בכל דרכיו.

אברהם הוריש את התכונה הזו גם לעבדו – אליעזר, וכך אומר אליעזר: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם, אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֶסְדּוֹ וְאֱמֶתוֹ מֵעַם אֲדֹנָי, אֲנִי בְּדֶרֶךְ נַחְמֵי הַשֵּׁם, בֵּית אַחֵי אֲדֹנָי" (כד, כז) – "כאילו הקדוש ברוך הוא אחזו במו ידי, ונהגו בכל הדרך מהכא להתם, ממקום זה למקום שני. מתחילת הדרך עד סופו לא נבוך ולא תעה, כי אם בדרך הנחהו השם וישר למטרתו הובילהו. אדם השם אורחותיו ומביט בעין פקוחה על כל צעדיו, הנה יונח ויראה במו עיניו, איך שמנהיגים אותו על כל מדרך כף רגלו. אני הגבר שכנתי חשך באין נוגה, בדרכים מסוכנים מלאי קוצים וברקנים, ושמה ראיתי השגחתו יתברך על כל שעל ושעל, כי נחני השם למטרתו, ממש כמו שלוקחים תינוק קטן ומנהיגים אותו במו ידיו" (רבי ירוחם ממיר, "דעת תורה").

נשוב לרגע לעצם פטירתה של שרה, ונביא את דבריו של רבי ירוחם ממיר, המאיר את עינו בעניין הזהירות הנדרשת בעניינים שבין אדם לחברו, בכל מצב נפשי בו נמצא האדם. ממה נפטרה שרה?

רש"י בתחילת הפרשה מביא את דברי המדרש, ששרה נפטרה כתוצאה מכך שהשליח התחיל לספר לה על כך שבנה נעקד על גבי המזבח וכמעט שנשחט על ידי אביו. השליח עדיין לא הספיק לסיים את דבריו ולומר שבסוף בנה לא נשחט – והיא כבר נפטרה מצער הידיעה.

השליח סיפר לשרה את הדברים כהווייתם, אולם מה שגרם למותה הוא חוסר הסדר בתיאור הדברים. השליח הרי בא לבשר לשרה שבנה חי, היה עליו לומר קודם שבנה חי והכל בסדר אתו, ורק אחר כך לספר את המשך הסיפור.

עלינו ללמוד מכאן, על עניין הזהירות הרבה הנדרשת מאתנו ביחס לכל מה שקשור לדיבורים. הרי אלו מעשים שבכל יום, שאחד מספר לרעהו איזה דבר, והוא מאריך בפרטי המעשה ומאחר להגיד שהוא הסתיים בטוב, והשומע שעדיין לא יודע את הסוף הטוב, נשמתו כמעט פורחת.

עלינו לשים לב לנקודה הזו, ולדאוג לספר את הדברים בסדר הראוי והנכון ביותר כלפי הזולת.

לאחר פטירת שרה, אברהם היה מעוניין לקנות את מערת המכפלה כדי לקבור את שרה, והוא ניגש אל בני חת שיואלו למכור לו את חלקת האדמה. וכך כותבת התורה: "וַיִּקְרָא אַבְרָהָם מַעַל פְּנֵי מֵתוֹ, וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חַת לְאִמְרָ" (כג, ג).

מדוע התורה מציינת "ויקם אברהם מעל פני מתו", הרי ברור לכאורה שאברהם קם מעל פני מתו כדי לדבר איתם?

התשובה היא כזו, אומר רבי ירוחם ממיר: "מעל פני מתו הוא - שכאשר אברהם הוצרך לדבר עם בני חת, הנה "ויקם" והיה כאילו לא היה מתו מוטל לפניו. הרי צריך הוא לדבר עם בני אדם, ומצד כבוד הבריות הנה אחרי די רוב בכיותיו הסיר מעליו כל דמעותיו, רחץ פניו, וצערו בקרבו טמן, דאגותיו בלבו שם והיה כלא היה, כי הלא עם בני אדם הוא מדבר, ואין כבודם

שידבר אתם ודמעותיו על לחייו, לדבר איתם והוא מייבב, אלא שלט ומשל על עצמו ורגשותיו,
דיבר איתם ופניו מסבירות ואף צוהלות - זהו כבוד הבריות".
מדהים הדבר.